מסורת הש"ס

א) לעיל יח: מגילה יח:, ב) [לעיל מ: לקמן מד.] קדושין מה., ג) [לעיל יח: מגילה יח:], ד) לעיל כט., ה) [לעיל כח.] לקמן קט., ו) עירובין מז., ז) [עי' תוספות לקמן מב: ד"ה ר' יוסי], ח) [לעיל ח:], ט) [לעיל כט.], י) [לקמן קח:], כ) [צ"ל קאמר לר' יהודה],

◆

מוסף רש"י

שומרת יבם. ממתנת לייבום יבמה (לעיל יח:) מצפה ליבמה ומצוה בגדול לייבם (מגילה יח:). **שקידש אחיו.** של יבם **את אחותה.** אחר שנפלה זו לפניו (לעיל יח:) בא אחד מן האחין וקידש את אחותה של יבמה אחר שנפלה היבמה לפניהן (מגילה יח:) ותלה היבום באחיו (לעיל יז:). **אומרים לו.** לזה שקידש אחות יבמתו, **המתן.** מלכנוס, לפי שאחות זקוקתו היא, הואיל ולאחר שנזקקה אחותה לו קידש את זו, צריך להמתין עד שתתייבם היבמה לאחיו דפקעה זיקה (שם). **עד שיעשה אחיך מעשה.** ביבמתו או לחלוץ או לייבם, אבל בעוד היבמה לפני כולן לחלוץ או לייבם הרי היא לכל אחד כאשתו על ידי זיקת יבום ואסור באחותה משום אחות אשה, דקסבר יש זיקה אפילו בתרי וכל שכן בחד, ופליגי רבנן עליה ואמרי הואיל ושני אחים הן אין זיקתו מיוחדת להיות מוטלת על אחד מהן להיות כאשתו ומותר באחותה (מגילה יח:). **כאן שנה רבי.** במשנה זו למדנו רבי (לעיל מ:) ממשנה זו אנו למדים, **אחות גרושה מדברי תורה.** הויא ערוה מן התורה, אבל אחות חלוצה אינה אלא מדברי סופרים (קדושין מה.). **היבמה לא תחלוץ.** בתוך ג' חדשים למיתת בעלה, מפרש טעמא ביבמות (לקמן) שמא מעוברת היא וחליצת מעוברת אינה חליצה, ואם תאמר תחלוץ בתוך ג' ותמתין עד לאחר ג', שאם תמצא מעוברת אינה צריכה חליצה אם תלד ולד של קיימא, ואם לא תמצא מעוברת אינה צריכה חליצה אחרת, ואם תלד ולד שאינו של קיימא תחלוץ פעם שניה, שמא יהא וולד של קיימא ואינה חליצה לאוסרה לכהונה, ונמצא מצריכה כרוז לכהונה, ולצרכה דלמא איכא דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה וסבר שרו חלוצה לכהן (ערובין מז.). **ולא תתייבם.** שמא מעוברת היא ונמצא בא על אשת אחיו שיש לה בנים והרי היא עליו בכרת, אבל לאחר שלשה דניכר בה שאינה מעוברת, או תחלוץ או תתייבם (שם). **וכן כל שאר הנשים כו'.** שמא תלד בתוך תשעה למיתת בעלה, ספק בן שבעה לאחרון ספק בן תשעה לראשון, ובעינן הבחנה כדאמרינן (לקמן מג.) שמא ייבם אשת אחיו מאמו ועוד יש איסורין הרבה (ערובין שם). **ולא יתארסו.** גזור רבנן אירוסין אטו נשואין (שם). **אחד בתולות כו'.** מפרש התם (לקמן מב:) אחת שניסאו לזה כשהן בתולות ואחת שניסאו לזה כשהן בעולות, שנתאלמנה או נתגרשה מבעלה זה בין מן האירוסין בין מן הנשואין, צריכות להמתין אחר הגט או אחר המיתה ג' חדשים (ערובין שם). **ואחד ארוסות.** אף על גב דארוסה לאו בת עיבורי היא, גזור רבנן ארוסה אטו נשואה. דברי ר"מ לא גרסינן אלא סתמא היא (שם). **הנשואות יתארסו.** מיד דהא לא מיעברא משני תוך ג' ואם תלד בתוך ט' ודאי דראשון הוא, דאי מאחרון בן שבעה הוא ולא חיי, **והארוסות.** שנתאלמנו או שנתגרשו מן האירוסין, **ינשאו.** מיד דהא לא מיעברא מראשון (שם). **חוץ מן הארוסות שביהודה.** שהיו רגילין ליחד חתן וכלה קודם כניסתן לחופה כדאמרינן בכתובות (יב.), **מפני שלבו גס בה.** רגיל בה ומכירה ומרוצה לו (ערובין שם). **כל הנשים יתארסו.** אתנא קמא פליג דאסר אפילו ליארס, ואדרבי יהודה פליג דשרי ארוסה לינשא (שם).

רש"י

הך דאזלא בהדה לבי דינא. כשלאה חולצת מוליכה אחותה עמה לב"ד וכ"ע לא ידעי הי מנייהו יבמתו ואיכא דסבר דלרחל חלץ וכי נסיב צרת רחל דהיינו צרת קרובת חלוצתו אמרי צרת חלוצתו נסיב דאינהו סברי שרחל וצרתה נשי אחיו הוו שהרי חלץ לרחל: **האי דלא אזלא בהדה לבי דינא.** כשהיבמה חולצת אין צרתה הולכת עמה הלכך כי נסיב אחות צרה לא אמרינן אחות חלוצתו נסיב: **מתני' ולא מתייבמת.** דהויא לה אחות חלוצתו. ומיהו מחליצה לא מפטרא דמדאורייתא רמיא קמיה ואע"ג דאחותה קיימת דאחות חלוצה אינה אלא מדברי סופרים: **וכן המגרש.** בגמרא בעי מאי וכן: **פטורה.** אף מן החליצה דיוצאה משום אחות אשה הואיל ואשתו קיימת ואחות גרושה מדברי תורה דכתיב (ויקרא יח) עליה בחייה כל שבחייה ח): **שומרת יבם שקדש.** אחד מן האחין את אחותה לאחר שנפלה זו לפניהם והוזקקה לכולן: **המתן.** מלכנוס דקא פגעת באחות זקוקה: **עד שיעשה מעשה.** שיכנסו האחין את היבמה או יחלצו ותעקר זיקתה ממך: **מתה היבמה יכנוס את אשתו.** דאפילו כנסה ומתה מותר באחותה: **מת היבם.** ולא נותר לו אח אלא זה: **ואת אשת אחיו בחליצה.** אבל יבומי לא דאחות גרושתו היא: **גמ' הלכה כרבי יהודה.** דיש זיקה ואלימא למיסרא עליו: **מהו ביבמתו.** מי אמרינן כיון דמתה פקע איסור אחות אשה ושריא או דלמא אע"ג דפקע איסור אחות אשה קם עליה באיסור אשת אח הואיל ונאסרה עליו שעה אחת בשעה שהיתה זקוקה ליבם ואין אני קורא בה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לו בנים ואסורה עולמית עליו: **מ"ע דרב.** דשרי הרי נאסרה עליו שעה אחת: **שהותרה.** בשעת נפילתה: **נאסרה.** כשקידש זה אחותה: **ואח"כ מת אחיו הב'.** ונפלה אחותה ואסרתה לראשונה עליו משום אחות זקוקה ואע"ג דעבד בה מאמר כדתנן בפ' ארבעה אחין ט) ב"ה אומרים אוי לו על אשתו ואוי לו על אשת אחיו: **ואח"כ מתה אשתו של שני אחריו.** ונשארה בעלת מאמר זו: **ר' אלעזר היא.** בפרק ב"ש י) המגרש את האשה והחזירה מותרת ליבם ורבי אלעזר אוסר הואיל ועמדה עליו שעה אחת באיסור גרושת אח: **דבשעת נפילה לא איתחזאי.** דמקמי נפילה איתסרא עליה: **מתה יבמתו.** אמקדש אחות יבמתו קאי: **חולצת.** כשמואל ורב אסי: **עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אלעזר.** בפרק בית שמאי אלא גבי מגרש אשה והחזירה משום דמנפילה ואילך לא איתסרא עליה ואיסור שבחיי אחיו לא מהני השתא דליכא למימר אין אני קורא בה בשעת נפילה דלאו בשעת נפילה הואי אבל בברייתא דמקדש אחות יבמתו דמנפילה ואילך איתסרא עליה והרי אין אני קורא בה בשעת זיקת יבוס יבמה יבא עליה לא פליגי: **מתני' לא תחלוץ.** מפרש טעמא בגמרא [ע"ב]: **בתולות ובעולות ארוסות ונשואות.** בגמרא [מג:] בעי מאי הפרש איכא בין בתולות לארוסות בין נשואות לבעולות: **הנשואות יתארסו.** דטעמא משום להבחין בין זרע ראשון לזרע שני הוא שלא תלד ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון ובאירוסין ליכא למימר הכי: **והארוסות ינשאו.** מיד דהא לא איעברא מן הראשון: **חוץ מארוסה שביהודה.** דתנן פרק קמא דכתובות (דף יב.) ביהודה היו מייחדים החתן והכלה קודם כניסתן לחופה כדי שיהא לבו גס בה כלומר רגיל ומצחק עמה שלא יהיו בושין זה מזה בבעילת מצוה הלכך חיישינן דלמא בעיל: **כל הנשים יתארסו.** רבי יוסי אנשואות קאי והכי כ) (קא"ל ר' יהודה) כל הנשים נשואות יתארסו כדקאמרת ולא גזרינן אירוסין אטו נשואין ומיהו בהא פליגנא עלך שלא חלקת בין אלמנה לגרושה והתרת אלמנה ליארס בתוך ימי אבלה ואנא סבירא לי אלמנה מן הנשואין לא תארס כל שלשים ימי אבלה:

מפני

גמרא

הך דאזלא בהדה לבי דינא גזרו בהו רבנן האי דלא אזלא בהדה לבי דינא לא גזרו בהו רבנן: **מתני'** [א]החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתיבמת [ב]וכן המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת הרי זו פטורה (א)[ג]שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה משום רבי יהודה בן בתירא אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך מעשה חלץ לה אחיו או כנסה יכנוס את אשתו מתה היבמה יכנוס את אשתו [ד]מת יבם יוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה: **גמ'** מאי וכן אימא אבל המגרש אמר ריש לקיש [ב]כאן שנה רבי [ה]אחות גרושה מדברי תורה [ו]אחות חלוצה מדברי סופרים: שומרת יבם שקידש וכו': [ג]אמר שמואל הלכה כדברי רבי יהודה בן בתירא איבעיא להו מתה אשתו מהו ביבמתו רב ורבי חנינא דאמרי תרווייהו [ז]מתה אשתו מותר ביבמתו שמואל ורב אסי דאמרי תרווייהו מתה אשתו אסור ביבמתו אמר רבא מאי טעמא דרב משום דהואי יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון מתיב רב המנונא [ד]ג' אחין ב' נשואין ב' אחיות ואחד מופנה מת אחד מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואחר כך מת אחיו השני ואחר כך מתה אשתו אחריו אותה יבמה חולצת ולא מתיבמת ואמאי תיהוי כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון אישתיק לבתר דנפק אמר אמאי לא אמרת ליה רבי אלעזר היא דאמר [ה]כיון שעמדה עליו שעה אחת באיסור נאסרה עליו עולמית הדר אמר אימור דא"ר אלעזר היכא דלא חזיא בשעת נפילה אבל היכא דחזיא בשעת נפילה מי אמר הדר אמר אין והתניא רבי אלעזר אומר מתה יבמתו מותר באשתו מתה אשתו אותה יבמה חולצת ולא מתיבמת לימא שמואל ורב אסי דאמרי כר' אלעזר אפי' תימא כרבנן עד כאן לא קמיפלגי רבנן עליה דרבי אלעזר אלא משום דמנפילה ואילך לא מיתסר עלייהו אבל הכא דאיתסר אפילו רבנן מודו: **מתני'** [ו][ח]היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיש לה שלשה חדשים [ט]וכן כל שאר הנשים לא יתארסו ולא ינשאו עד שיהו להן שלשה חדשים אחד בתולות ואחד בעולות אחד גרושות ואחד אלמנות אחד נשואות ואחד ארוסות רבי יהודה אומר הנשואות יתארסו והארוסות ינשאו חוץ מן הארוסות שביהודה מפני שלבו גס בה [י]ר' יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה

מפני

תוספות

הך דאזלא בהדה לבי דינא. פי' בקונטרס כשלאה חולצת מוליכה רחל אחותה עמה לב"ד ואיכא דסברי שרחל חלצה ולהכי אסורה גם צרתה אפילו שתיהן נשואות לנכרי דאינהו סברי שרחל וצרתה נשי אחיו היו שהרי חלץ לרחל ותימה גדולה פירש דהא תנן במתניתין ובאחותה בזמן שהיא קיימת הא מתה שריא ותנן נמי לקמן (דף מט.) חלץ לה ומתה מותר באחותה ואמאי והא סברי שלאחותה חלץ ועוד דתנן האחין מותרין אע"ג דאזלי בהדיה לבי דינא ועוד דלא מיתסר צרה אלא דוקא במצוה כדאמרינן בפ' קמא (לעיל ח.) ולעיל בריש ארבעה אחין (דף כו. ושם) גבי התחיל באחיות מייתי לה למתני' דהכא דהיינו ששניהן נשואות לאחיו ופ"ה יש ליישב קצת בנשואה לאחיו ולא לנכרי א) ונרא' לר"י דגרסי' הא דאזלא בהדיה לבי דינא פי' שהולכת לחלוץ וכיון דחלצה דמיא לגרושה טפי ואסרו גם צרת קרובתה כשנשואה לאחין דדמיא לצרת ערוה אבל כשחולצת צרת לאה ולא לאה לא דמיא לאה לגרושה ואפילו רחל שהיא קרובת צרת חלוצה שריא ויש ספרים דלא גרסי לא בהדיה ולא בהדה אלא הא דאזלא הא דלא אזלא: **יוציא את אשתו בגט.** בפ' ארבעה אחין (לעיל כט.) לא בעי למימר דזו היא למעוטי הך דהכא דפשע כדפרישית לעיל (א): **מתה** אשתו מותר ביבמתו. ומתני' דקתני מתה יבמתו ולא נקט מתה אשתו דהוי רבותא טפי איידי דבעי למיתני מת היבם תנא נמי מתה היבמה: **מאי** טעמא דרב משום דהוי יבמה שהותרה. ואע"פ דבפ' ארבעה אחין (שם דף כז:) שרי רב אפילו לא הותרה לכתחלה דקאמר מתה הראשונה מותר בשניה היינו דוקא בזיקה דרבנן אבל הכא אחות אשה דאורייתא דוקא משום דהותרה: **עשה** בה מופנה מאמר. לא אצטריך אלא לאפוקי מב"ש דאמר (לעיל דף כט.) מאמר קונה קנין גמור אי נמי נקט עשה בה מאמר לאשמועינן דאע"ג דאין זיקת השניה גמורה אפילו הכי אוסרת את זו: **ואמאי** תיהוי יבמה שהותרה כו'. תימה דלא פריך מהך ברייתא דרב בריש פרק ארבעה אחין (לעיל דף כח.) ולישני דרבי אלעזר היא כדמשני הכא: **הדר** אמר אימור דאמר רבי אלעזר כו'. אכתי הוה מצי למימר דטעמא דר' אלעזר כדמפרש לקמן בפרק ב"ש (דף קט. ושם) אבל בהך ברייתא דלמא לא פליגי:

עין משפט נר מצוה

ע א מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה כ טוש"ע אה"ע סימן קעד סע"ג:

עא ב מיי' שם הלכה ט סמג עשין נא נב טוש"ע אה"ע סימן קעג סעיף א:

עב ג מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה יד ופ"ז הלכה ח סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קנט סעיף ה:

עג ד מיי' שם טוש"ע אה"ע שם סעיף ז:

עד ה מיי' פ"ב מהלכות איסורי ביאה הלכה ז סמג לאוין קח טוש"ע אה"ע סימן טו סעיף כו:

עה ו מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה יג סמג עשין נב ולאוין קי טוש"ע אה"ע סימן קעד סע"ג:

עו ז מיי' פ"ז שם הלכה ח סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קנט סעיף ז:

עז ח מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה יט סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קסד סעיף א:

עח ט מיי' פי"א מהל' גירושין הלכה יח סמג עשין כ טור ש"ע אה"ע סי' יג סעיף א:

◆

הגהות הב"ח

(א) תום' ד"ה יוציא וכו' כדפרישית לעיל. דף כ"ט. ד"ה אוי לו:

◆

תוספות ישנים

א) ועוד קשה דלפ"ה היכא דנולדה לאחר חליצת אחותה תשתרי צרתה דהא לא אתיא בהדה לב"ד וא"כ מתני' לא איירי בכל ענין ועוד קשה דפ"ה דאף בנשואות לנכרי אסירן ליה ואמאי הלא אף אם היתה צרה עמה ממש שריא ליה כיון דאינה מאחין דאין צרה אלא מאח וגם לפ"ה קשה הלשון דנקט במתני' דצרת קרובת חלוצה דהא לא מקרייא צרה אלא מאח ונראה לפרש דה"ק הך דאזלא בהדיה לבי דינא כלומר שהולכת עם האיש לב"ד לחלוץ ולייבם גזרו בה רבנן לאסור קרובותיה כמו קרובי גרושתו ואם כן אסור בצרתה כמו בצרת גרושתו ובנשואות [לנכרי] לא איירי אבל הך דלא אזלא לב"ד בהדיה דהיינו הצרה שאינה הולכת עמו לב"ד שהרי לא עשה בה מעשה לא גזור רבנן לאסור קרובותיה ולכך מותר בקרובת צרת חלוצתו: **היכא דחזיא בשעת נפילה מי אמר.** תימה א"כ לא מצי אתיא אפילו כרבנן ולא כרבי אליעזר כדמפרש ואם כן מאי קאמר הדר אמר דמשמע דעדיין קשה ליה הך דמייתי רב המנונא ומשום הכי אשתיק הא ודאי לא קשיא ליה דהא משבשתא היא שהיה רוצה לומר דלא אתיא כרבי אליעזר וא"כ הך ברייתא ליתא כמאן דכיון דלא אתיא אפי' לר' אליעזר וכ"ש אליבא דרבנן לא מצי אתיא דהא רבנן שרו לה לגמרי וי"ל דידע שפיר שנויא דלקמן דעד כאן קא שרו רבנן אלא דמשום דמנפילה ואילך לא מתסר עלויה אבל היכא דמנפילה ואילך אתסר אפילו רבנן מודו דאסירא ומש"ה ניחא הא דקאמר ולא מתייבמת וא"כ שפיר קאמר הדר אמר דודאי היה מתחרט ממה שאמר דאתיא אליבא דרבי אליעזר דודאי אתיא כרבנן כדפי' וא"כ אשתיק בדין שהרי לא ידע מה (היה) לתרץ ממה שאמר תחזור להתירה הראשון דהכא חזינן דאינה מתייבמת ולא אמרינן תחזור להתירה הראשון: